

**Mircea Dub**

# **Conținutul contractului. Clauzele neuzuale**

Dublă perspectivă – juridică și psihologică

*Editura*  
**Hamangiu**  
**2025**

## CAPITOLUL 2.

# Clauzele neuzuale și conținutul contractului

### ***Secțiunea 1. Clauzele neuzuale – concept și caracteristici***

#### **§1. Noțiune, scop și contextul apariției clauzelor neuzuale**

*Contextul* economic și social contemporan, caracterizat de dificultatea menținerii egalității între părțile contractante<sup>[1]</sup>, a determinat atât la nivel național, referindu-ne la modelul italian, german și Québechez, cât și la un nivel suprastatal, referindu-ne la corpurile de reguli (*soft law*)<sup>[2]</sup> precum PDEC, DCFR și Principiile UNIDROIT, prin care se urmărește uniformizarea dreptului, identificarea de soluții pentru înlăturarea abuzului în contracte.

Analizând această realitate, a abuzului în contracte, doctrina de specialitate<sup>[3]</sup> identifică două varietăți: *abuzul de drept* și *abuzul de putere*<sup>[4]</sup>. Dacă exercițiul *abuziv al dreptului contractual* presupune exercitarea dreptului contractual în limitele sale exterioare, dar nu cu intenția firească de a profita titularului său, ci cu aceea de a-l prejudicia pe cocontractant, *abuzul de putere* presupune profitarea de orice circumstanțe – economice, juridice, sociale sau de orice altă natură<sup>[5]</sup>, manifestarea frecventă fiind sub forma unor clauzelor abuzive cuprinse în contracte de adeziune.

Urmărind lămurirea noțiunii de *abuz de putere*, doctrina de specialitate<sup>[6]</sup> alătură conceptul noțiunii de *abuz de drept*, respectiv noțiunii

---

[1] GH. PIPEREA, *Contractele și obligațiile comerciale, op. cit.*, pp. 23-24.

[2] <https://www.ecchr.eu/en/glossary/hard-law-soft-law/>, accesat 25.04.2022, ora 22:45.

[3] A. ALMĂȘAN, *Dinamica obligațiilor, op. cit.*, p. 177.

[4] I. TURCU, *Tratat teoretic și practic de drept comercial*, vol. III, *op. cit.*, p. 120.

[5] GH. PIPEREA, *Introducere în Dreptul contractelor profesionale, op. cit.*, p. 256.

[6] A. ALMĂȘAN, *Dreptul concurenței, op. cit.*, p. 133.

de *abuz de poziție dominantă*. Analizându-le comparativ, autorul citat<sup>[1]</sup> arată că abuzul de putere este o noțiune mai cuprinzătoare, care nu se limitează doar la *un drept*, precum abuzul de drept, ori la *situația economică*, precum abuzul de poziție dominantă, ci este caracterizat de manifestarea celui mai puternic prin aceea că urmărește obținerea unui avantaj din orice circumstanțe care i-ar putea profita, indiferent că sunt intrinseci, extrinseci, sociale, economice sau de altă natură.

Totodată, spre deosebire de abuzul de drept și abuzul de poziție dominantă, care sunt sancționate de sine stătător, abuzul de putere nu corespunde unei fapte ilicite, manifestându-se adesea, așa cum am arătat, sub forma de clauze abuzive cuprinse în contracte de adeziune<sup>[2]</sup>.

În legătură cu obținerea poziției dominante, doctrina<sup>[3]</sup> arată că aceasta nu este rezultatul unei intenții malefice, în contextul în care cel care a dobândit-o a cheltuit resurse în acest scop. *Problema* apare în legătură cu obținerea unui profit nejustificat din această postură.

Un astfel de comportament abuziv este reprobabil, doctrina<sup>[4]</sup> relevând că abuzul de poziție dominantă este sancționat de legislația concurenței prin aplicarea de amenzi, prin obligarea celui care manifestă un comportament abuziv la plata de despăgubiri victimei ori prin anularea clauzelor impuse în urma unui astfel de abuz.

Deși autorul<sup>[5]</sup> arată că sancționarea abuzului de putere nu este specifică dreptului privat, devoalează poziția adoptată de legiuitorul noului Cod civil, care protejează nu numai titularii unor drepturi, ci și titularii unor interese legitime, oferind cu titlu de exemplu, pe de o parte, dispozițiile art. 1359 C. civ., prin intermediul cărora cel care săvârșește fapta ilicită este chemat să repare prejudiciul cauzat prin atingerea adusă interesului legitim al altuia și, pe de altă parte, dispozițiile art. 630 C. civ., care permit instanței, pe considerente de echitate, să îl oblige la despăgubiri pe cel care cauzează inconveniente mai mari decât cele de normale în relațiile de vecinătate.

---

[1] *Ibidem*.

[2] A. ALMĂȘAN, *Dreptul concurenței, op. cit.*, p. 133

[3] GH. PIPEREA, *Introducere în Dreptul contractelor profesionale, op. cit.*, p. 257.

[4] *Ibidem*.

[5] *Ibidem*, p. 258.

Acesta este contextul în care analizarea posibilității de înlăturare a clauzelor standard prin care sunt inserate elemente contractuale apte să creeze un dezechilibru semnificativ între părțile contractante suscită interes.

Cercetând cele trei sisteme naționale indicate, respectiv activitatea de cercetare a celor trei grupuri de specialiști ai dreptului materializată în structurile de *soft law* mai sus menționate, se poate observa existența unei soluții comune, constând în *stabilirea unui set de reguli apte să combată clauzele nenegociate individual*, ca modalitate eficientă de combatere a abuzului de putere, prin înlăturarea pârgghiilor de realizare a acestuia.

Deși diferențe între cele șase modele există și acestea sunt detaliate în secțiunea dedicată elementelor de drept comparat, *un fir comun* poate fi identificat, iar într-o sinteză extremă acesta ar consta în aceea că astfel de clauze nenegociate individual vor fi lipsite de efecte dacă partea care le-a propus nu poate face dovadă că cocontractantul său le cunoștea la momentul încheierii contractului.

Demersul nu este unul de noutate absolută, în sistemul autohton existând mecanisme de *înlăturare* a clauzelor nenegociate, în vederea combaterii abuzului de putere în contracte, precum mecanismele reglementate de dispozițiile art. 4 alin. (2) din Legea nr. 193/2000, referitoare la contracte încheiate cu consumatorii.

Cu toate acestea, se poate observa că soluția existentă anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, spre deosebire de modelele mai sus enumerate, nu avea o adresabilitate generală, fiind incidentă doar în ipoteze în care părțile aveau anumite calități.

Acesta a fost contextul care a impus necesitatea creării unui mecanism *în scopul înlăturării clauzelor nenegociate, în vederea combaterii abuzului de putere în contracte*, dar care să aibă un spectru de acțiune general, fără criterii care să poarte asupra caracteristicilor subiectelor.

Soluția identificată de legiuitor în acest scop a fost reglementarea clauzelor neuzuale prin intermediul dispozițiilor art. 1203 C. civ.

Analizând geneza acestor dispoziții, doctrina de specialitate<sup>[1]</sup> a lansat teza potrivit căreia prevederile ar fi reprezentat o preluare a textului omolog din legislația italiană, respectiv a dispozițiilor art. 1341 alin. (2) C. civ. it.<sup>[2]</sup>, fără ca instituția preluată să fie potrivită sistemului autohton.

Deși apreciem că preluarea dispozițiilor art. 1341 alin. (2) C. civ. it. nu este un împrumut aleatoriu pentru realizarea modelului autohton sub forma dispozițiilor art. 1203 C. civ., aspect detaliat în secțiunea dedicată elementelor de drept comparat, susținem necesitatea realizării unor observații cu privire la oportunitatea, respectiv compatibilitatea modelului ales cu realitatea sistemului juridic românesc.

Astfel, de remarcat este faptul că legiuitorul român preia aproape în integralitate reglementarea art. 1341 alin. (2) C. civ. it., adică enumerarea pe care o regăsim în cuprinsul dispozițiilor art. 1203 C. civ., precum și sancțiunea neîndeplinirii condiției acceptării exprese și în scris a respectivelor clauze. Cu toate acestea, nu preia și dispozițiile alineatului întâi<sup>[3]</sup> al aceluiași articol, prin intermediul cărora legiuitorul italian solicită ca partea care aderă să fi cunoscut sau să fi trebuit să cunoască cauzele generale, cu diligență obișnuită, încă de la momentul încheierii contractului, pentru ca acestea să producă efecte juridice.

Prin urmare, legiuitorul italian solicită, cu titlu de condiție generală, ca termenii contractuali să fie cunoscuți pentru a putea produce efecte<sup>[4]</sup>, deci implicit și clauzele ce ar fi incluse în enumerarea realizată în cuprinsul dispozițiilor art. 1341 alin. (2) C. civ. it. trebuie să fie cunoscute. Din această perspectivă, acceptarea expresă și în scris reprezintă o verificare suplimentară a voinței cocontractantului defavorizat<sup>[5]</sup>, fiind astfel mai curând un plus al structurii juridice.

---

[1] I.-FL. POPA, *op. cit.*, pp. 135-154; C. POPA, C. TĂBÎRȚĂ, *op. cit.*, pp. 81-96; respectiv B. OGLINDĂ, *Clauze neuzuale...*, *op. cit.*, pp. 30-42.

[2] [http://www.jus.unitn.it/cardozo/Obiter\\_Dictum/codciv/Codciv.htm](http://www.jus.unitn.it/cardozo/Obiter_Dictum/codciv/Codciv.htm), ultima accesare la 2.11.2021, ora 19.00.

[3] „Condițiile generale întocmite de una dintre părțile contractante sunt efective față de cealaltă, dacă la momentul încheierii contractului le cunoștea sau ar fi trebuit să le cunoască cu diligența obișnuită”.

[4] G. CIAN, A. TRABUCCHI, *Commentario breve al Codice Civile*, decima ediție, CEDAM, 2011, p. 1403.

[5] F. GALGANO, *Il Contratto*, CEDAM, 2007, p. 40.

Sarcina dovedirii cunoașterii prevederilor contractuale de către partea căreia îi sunt opuse nu îi poate reveni decât celui care întocmește contractul, fapt ce îl va determina pe acesta din urmă să acorde un interes sporit manierei în care amenajează încheierea contractului, conducând deci către determinarea parcurgerii unei etape de negociere.

Or, în sistemul autohton, dispozițiile art. 1341 alin. (1) C. civ. it. nu au fost preluate și nici nu există unele cu un conținut similar, astfel încât structura nou creată prin intermediul dispozițiilor art. 1203 C. civ. nu este aptă să conducă la atingerea dezideratului general referitor la combaterea clauzelor nenegociate individual.

Analizând dispozițiile art. 1203 C. civ., se observă că legiuitorul român definește clauzele neuzuale evocând genul proxim – clauzele standard – și diferența specifică – cele zece categorii de elemente care, fiind reglementate în favoarea celui care le propune, ar putea *înclina balanța contractuală* în beneficiul acestuia<sup>[1]</sup>.

Mai precis, clauzele neuzuale sunt acele clauze standard, referitoare la *limitarea răspunderii, dreptul de a denunța unilateral contractul, de a suspenda executarea obligațiilor sau care prevăd în detrimen- tul celeilalte părți decăderea din drepturi ori din beneficiul termenului, limitarea dreptului de a opune excepții, restrângerea libertății de a contracta cu alte persoane, reînnoirea tacită a contractului, legea aplicabilă, clauze compromisorii sau prin care se derogă de la normele privitoare la competența instanțelor judecătorești*, care, fiind reglementate în favoarea celui care le propune, ar conduce către o înclinare a *balanței contractuale* în beneficiul acestuia și care, în lipsa unei acceptări exprese și în scris din partea cocontractantului, nu produc efecte.

Astfel, prin manierea de definire a clauzelor neuzuale se poate lesne observa că scopul legiuitorului este comun modelului italian, german și Québechez, cât și corpurilor de reguli (*soft law*) precum PDEC, DCFR și Principiile UNIDROIT, urmărind lipsirea de efecte a *clauzelor nenegociate individual*, care tind să stabilească în favoarea

---

<sup>[1]</sup> P. MALAURIE, L. AYNÈS, P. STOFFEL-MUNCK, *op. cit.*, p. 392.

celui care le propune o serie de instrumente apte să perturbe echilibrul contractual, în sensul creării unor avantaje sporite.

Important pentru concluzia anterioară este sensul noțiunii de clauze standard (art. 1202 C. civ.), care sunt acele prevederi contractuale prestabilite de una dintre părți, cu o aplicabilitate constantă, generală și care vor fi inserate *ex officio* în contractele pe care aceasta ar dori să le încheie, fără vreo prealabilă negociere cu cocontractantul<sup>[1]</sup>. Poziția contractuală adoptată de un astfel de partener aparține categoriei *take it or leave it*<sup>[2]</sup>.

Astfel, legiuitorul român a urmărit ca prin acceptarea expresă și în scris să se asigure că destinatarul clauzelor *nenegociate individual*, și anume partea mai fragilă, va cunoaște clauzele respective.

Numai că evoluția structurilor juridice și disproporția de forță între actori face ca astăzi semnarea contractului să nu reprezinte cunoașterea concretă a conținutului contractului, în contextul unei importanțe relativ reduse a contractelor încheiate într-o asemenea manieră (fără a generaliza), care ar putea conduce la o acceptare în bloc a contractului, fără măcar a cunoaște conținutul clauzelor. Din această perspectivă, acceptarea expresă și în scris a anumitor clauze este cu adevărat eficientă în lipsa unui text precum cel al art. 1341 alin. (1) sau al art. 1335 teza finală C. civ. it., aspect asupra căruia vom reveni în secțiunea dedicată analizării cerinței acceptării exprese și în scris.

Având în vedere contextul mai sus descris, prin *clauze neuzuale* înțelegem acea categorie de clauze standard, expres enumerate de legiuitor, cu potențial sporit de creare a unui dezechilibru contractual apt să îl favorizeze pe titularul acestora, care vor produce efecte doar dacă vor fi acceptate expres și în scris de cocontractantul aderent.

Din interpretarea coroborată a textului art. 1202 C. civ., care reglementează clauzele standard, cu cel al art. 1203 C. civ. se poate observa că prezentul studiu este plasat în sfera contractelor *nenegociate*. Aceasta, deoarece, în lipsa caracterului standard al clauzelor, nu va mai exista cerința formei speciale de manifestare a consimțământului pen-

---

<sup>[1]</sup> E. VERESS, *op. cit.*, p. 45.

<sup>[2]</sup> T. TIBAD, *op. cit.*, p. 33.

tru valabila includere în contract a acestora, indiferent de aspectul reglementat<sup>[1]</sup>, și astfel nu se mai poate pune problema *lipsirii de efecte*.

Maniera de reglementare a instituției clauzelor neuzuale a atras o serie de critici din partea doctrinei de specialitate<sup>[2]</sup>, fiind reclamată insuficienta reglementare. În ce ne privește, având în vedere maniera în care modelul italian este alcătuit, care impune *cunoașterea* prevederilor contractuale de partea căreia îi sunt opuse și nu doar informarea (trebuind să fie atins un nivel superior) pentru ca acestea să producă efecte, respectiv modelul autohton, apreciem că problema nu este una de insuficientă reglementare, ci, mai curând, de incompletă alcătuire.

Lipsa unei condiții precum cea reglementată de dispozițiile art. 1341 alin. (1) C. civ. it., care să impună cunoașterea clauzelor pentru ca acestea să producă efecte juridice, și preocuparea exclusivă de consecințele neîndeplinirii condițiilor privind acceptarea expresă și în scris a clauzelor neuzuale lasă fără reglementare situația în care condițiile cerute de art. 1203 C. civ. ar fi respectate pur formal, cerința nemaiavând același efect precum în cazul modelului italian, fiind mai curând o manieră de salvare a respectivelor clauze nenegociate individual, cum, de altfel, arată o parte a doctrinei<sup>[3]</sup>, aspect asupra căruia vom reveni în secțiunea special dedicată.

Făcând abstracție de acest minus, densitatea dispozițiilor art. 1203 C. civ., care reprezintă întreaga reglementare a regimului juridic al clauzelor neuzuale, deși ar putea trezi, într-o primă fază, sentimentul de insuficiență a textului, prin pronunțatul caracter de normă de trimitere relevat de faptul că fiecare element/cuvânt al textului art. 1203, cu excepția verbelor, reprezintă câte o instituție în sine, apreciem că este aptă să lămurească cele zece tipuri de clauze, care îi determină incidența, cerințele speciale de valabilitate, sancțiunea și forma răspunderii civile ce urmează a fi incidentă în eventualitatea nerespectării cerințelor stabilite de legiuitor. Pentru a justifica această concluzie su-

---

[1] I. ADAM, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Volumul I. Contractul*, Ed. C.H. Beck, București, 2017, pp. 204-205.

[2] I. TURCU, *Noul Cod civil republicat, op. cit.*, p. 178.

[3] A. ALMĂȘAN, *Dinamica obligațiilor, op. cit.*, p. 94.

plimentar celor arătate în amonte, vom face în continuare câteva precizări.

O trăsătură importantă a dispozițiilor art. 1203 C. civ. este eficiența reglementării, legiuitorul apelând la o serie de coroborări de texte și concepte pentru lămurirea regimului juridic, spre deosebire de numeroase pasaje din Codul civil unde soluția, deși ar reieși pe cale de interpretare, beneficiază totuși și de o reglementare expresă *pentru a fi înlăturat orice dubiu*.

Prezentarea suplimentară, în secțiunea alocată clauzelor neuzuale, a unor aspecte deja reglementate în zona de normă generală a Codului civil ar conduce către o reglementare redundantă, care, pentru rațiuni ce țin mai curând de comoditate, apare pe alocuri în cuprinsul noului Cod civil.

Nici condiția de valabilitate suplimentar impusă de legiuitor nu necesită lămuriri – acceptarea expresă și în scris a clauzei neuzuale fiind expresia clară a intenției legiuitorului de a *împinge* cocontractantul către conștientizarea caracterului vătămător pentru sine a respectivei clauze standard ce reglementează anumite aspecte punctuale<sup>[1]</sup>.

Textul are o adresabilitate generală, fiind îndestulător pentru extragerea regimului juridic al instituției. Suplimentar aspectelor mai sus expuse, se poate proceda la analiza chestiunii de drept și prin lumina principiilor generale.

Astfel, potrivit principiului *nemo censetur ignorare legem*, nimeni nu se poate prevala de necunoașterea legii, astfel încât trebuie pornit de la premisa că destinatarul normei cunoaște și restul normelor, putând astfel realiza coroborările necesare, prin urmare acesta poate determina taxonomia, clauzele enumerate, cu excepția celor de limitare a răspunderii, care beneficiază de o reglementare în partea generală sau măcar în partea dedicată contractelor speciale (tacita relocațiune – contractul de locațiune).

Potrivit principiului *actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat*, legea trebuie interpretată în sensul producerii efectelor ei, și nu în sensul neaplicării ei. Interpretul, chiar și neprofesionist, este obligat să depășească *neajunsurile* print-o interpretare productivă. Cu

---

<sup>[1]</sup> B. OGLINDĂ, *Clauze neuzuale...*, op. cit., pp. 30-42 – autorul făcând referire la instituirea unui formalism informativ.